

N:o 83.

Af Herr J. Bengtsson i Gullåkra: Angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af författning angående brandsyner å landet.

Redan tidigt hafva i vårt land invånarne i hvarje härad haft skyldighet att sammanskjuta brandstod för genom vådeld nedbrunna byggnader å landet, en skyldighet, som sedermera lagbestämdes i åtskilliga af våra gamla landskapslagar. Husesyne-ordningen af år 1681 utvecklade förut gällande bestämmelser härutinnan och 1734 års lag utvidgade rätten till ersättning äfven till säd, foder och boskap, men ej till andra lösören. Brandstodsafgiften utgick efter hemmantal. Brandstodsärendena afgjordes vid häradsrätten och Konungens befallningshafvande hade att i vissa fall dermed taga befattning. Och hafva dessa bestämmelser gält ända tills ganska nära vår tid. Häraf se vi, att frågan om brandstodsväsendet länge varit ansedd som en allmän angelägenhet, och ännu kvarstår någon del af dessa bestämmelser i 24 kap. Byggningabalken.

Att emellertid en anordning, genom hvilken en betydlig del lösegendom var utesluten från ersättning, och betalningsskyldigheten hvarken utgick i förhållande till byggnadens eller lösegendomens värde, ej heller efter den större eller mindre risken, icke kunde tillfredsställa nyare tiders rättsbegrepp och behof var naturligt.

I följd häraf inrättades dels allmänna brandförsäkringsverket i Stockholm, dels enskilda föreningar eller bolag för flera härad eller hela län, med af Kongl. Maj:t fastställda stadgar, efter något mera tidsenliga grunder. Fördenskull medgafs ock år 1845 befrielse från skyl-

digheten att bidraga till brandstodsersättning enligt allmänna lagens stadgande för dem, hvilka ingingo och qvarstodo uti nyssnämnda så kallade ömsesidighetsbolag. Sedan dessa erhållit rätt att genom kronans uppbördsmän få ombesörjd uppbörden samt allt mer vunnit utbredning i landet och väckte omtänksamheten hos folket på angelägenheten af brandförsäkring, ansågs tiden vara inne att upphäfvä lagens gamla stadgande i detta fall.

Detta skedde ock på grund af Rikets Ständers framställning genom Kongl. författning af den 26 April 1853, hvarigenom §§ 4, 5 och 6 i 24 kap. Byggningsbalken förklarades skola upphöra att gälla 3 år efter författningens kungörande.

Ehuru skyldigheten, att vid stadgadt äfventyr varsamt handtera eld och underhålla eldstäder, fortfarande i allmänna lagen qvarstår, har dock i och med nyssnämnda förändring kontrollen häröfver mer och mer ansetts som en rent enskild angelägenhet, hvilken ej kommer det allmänna vid, i följd hvaraf ock den enskildes känsla af sin pligt härutinnan, likasom tillsynen, blifvit allt mera slapp; läns- eller häradsbolagens organ, de ende, som härutinnan utöfva någon tillsyn och denna tyvärr alltför otillfredsställande, anse sig hvarken ega pligt eller rätt att se till eldstäderna i byggnader, hvilka hos dem ej äro försäkrade. I samma mån som affärsförsäkringsbolagens verksamhet utvidgas, förminskas också kontrollen, och häraf lider såväl det ena som det andra slaget af försäkringsbolag, helst våldeld oftast sprides från det ena stället till ett eller flera andra.

Men detta bör enligt mitt förmenande ingalunda vara blott en enskild angelägenhet mellan försäkringstagare och försäkringsgifvare. Det kan nemligen ej vara för det allmänna likgiltigt att en del nationalegendom genom vårdslöshet och bristande kontroll går förlorad, att ej tala om lefvande varelsers olyckliga öde till följd af försummelse och slarf, som det allmänna nu mera, hvad landsbygden angår, gör intet för att förekomma.

Då Kongl. Maj:t utfärdat en allmän brandstodssyn för rikets städer, som visserligen i tillämpliga delar kan få gälla äfven för köpingar och större platser å landsbygden, har man således erkänt befogenheten af det allmännas ingripande, men totalt lemnat den öfriga landsbygden åt sitt öde, ja kanske mera än förut, då myndigheterna hade befattning med brandstodsväsendet. Och likväl finnes det tusentals byar och andra ställen med många hus och gårdar sammanhopade nära hvarandra, der flera ställen aldrig med afseende på eldstädernas beskaffenhet underkastas någon kontroll.

Att bristande tillsyn och föreskrift härutinnan medför mycken förlust och förstörelse, derom vittna de många eldsolyckor, hvilka ådagaläggas hafva uppkommit genom bristfälliga och felaktiga eldstäder och rörledningar, förutom alla de, hvilkas orsaker ej kunnat utredas, sedan förstörelsen skett, men der all sannolikhet tyder på samma orsak. Brandstodsafgifterna växa ock flerstädes i förfärande grad, och farorna växa i den mån människorna packa sig alltmera samman och på många ställen inrätta mer och mindre bristfälliga och okontrollerade eldstäder.

Jag vågar ej ifrågasätta en allmän brandstadga för landsbygden af den omständliga beskaffenhet, som den för städerna. Sådant torde hvarken vara nödigt eller lämpligt, men det minsta, som borde göras, är att alla egare och innehafvare af byggnader med eldstäder å landet i en författning åläggas strängare ansvar med afseende på underhåll af eldstäder samt skyldighet att lemna tillträde för af kommunen tillsatte brandsyneförrättare och att underkasta sig af dem lemnade föreskrifter och vidtagna åtgärder. Vidare böra kommunerna åläggas utse pålitliga män att tvenne gånger årligen företaga brandsyner i alla med eldstäder försedda hus, oafsedt om eller hvar de äro försäkrade, med samma rättigheter och skyldigheter, som tillkomma brandsyner i städerna enligt för dem utfärdad brandstadga.

Kunde förhållandet så ordnas, hade man dels vunnit den icke oväsentliga fördelen att brandsyn komme att förrättas i alla hus, hvad nu på långt när ej är fallet, och dels bör man hoppas, att hela saken härigenom skall få en allmännare och större vikt, då ett allmänt och af myndigheten öfvervakadt påbud förefinnes, samt då alla kommunens röstberättigade ega att välja brandsyneförrättare.

På grund af det anförda får jag vördsamt föreslå Riksdagen,

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande, så snart ske kan, om en författning för landsbygden, genom hvilken allmän brandsyn påbjudes att genom kommunernas försorg minst tvenne gånger årligen hållas samt egare och innehafvare af hus med eldstäder åläggas att underkasta sig synemännens lagenliga åtgärder och föreskrifter, äfvensom de öfriga stadganden, hvilka i sammanhang härmed kunna befinnas nödiga.

Stockholm den 26 Januari 1886.

Jöns Bengtsson.